

Løgstrup og litteraturen

//

//]]]]> //]]>

BOKOMTALE: Hva skal til for at en teolog i det 20. århundre blir lest langt ut over sine fagfelles rekker? For å få et godt svar på det, kan man med fordel se på forfatterskapet til den danske teologen og religionsfilosofen K. E. Løgstrup (1905–1981).

Jan-Olav Henriksen omtaler her den nye boken [Løgstrup og litteraturen](#) for Salongen.

Løgstrup er mest kjent for sin bok [Den etiske fordring](#) (1956), en bok som fremdeles blir lest ved de fleste nordiske læresteder. Boken er et oppgjør med enhver form for moralforståelse som tar sitt utgangspunkt i regler og normer. Løgstrups poeng er at det finnes noe forut for normene, og at det er dette som ligger forut som gir menneskelivet innhold og fylde, kvalitet, betydning og verdi. Normene kommer først spill når noe av dette er på spill. Det mest kjente eksemplet på slike fenomener som er forut for normene er tilliten vi umiddelbart møter hverandre med. Normene kommer i spill når det av en eller annen grunn er blitt slik at denne tilliten ikke lenger har gode vilkår, er truet eller ødelagt.

Originale analyser

På litt avstand kan en si at det som sikret Løgstrup så sterkt gjennomslag, var hans evne til å knytte sine teologiske oppfatninger til eksisterende kulturelle uttrykk og til helt hverdagslige menneskelige erfaringer. Han dokumenterte i praksis en form for refleksjon og arbeid som bevisst gikk ut over de avgrensede sektorene som finnes både i universitetet og i kulturlivet. Samtidig forble han en udiskutabel akademisk aktør, med liten sans for diletterisme. Gjennomslaget hans var nok også betinget av at han i mange av sine analyser av menneskelige fenomener brukte litteratur og eksempler som på en svært levende måte ga mulighet for både gjenkjennelse. Gjennom konkrete og originale analyser skapte han også forståelse for det legitime i sin arbeidsmåte: Løgstrup sto i tradisjonen fra en tyske fenomenologien, og hans fenomenologiske analyser bruker ofte materiale fra litteratur, ikke minst romaner.

Ny bok

I en nylig publisert [bok](#) har David Bugge vist hvor omfattende og rik Løgstrups bruk av litteratur er. Det spennende med Bugges bok er ikke bare at den viser et varig og levende engasjement med litteratur fra Løgstrups side. Gjennom redegjørelsen for Løgstrups arbeid med litteratur får Bugge nemlig også gjenfortalt noen av de viktige poengene som Løgstrup henter ut av sine fenomenologiske analyser av denne litteraturen. Dermed blir det tydelig hvor åpne Løgstrups arbeidsmåte er for å forstå fenomener som erotikk, politikk, pedagogikk og andre elementer som er sentrale for livsinnhold og livsførsel.

Forbilledlig holdning til litteratur

Løgstrup har en innstilling til litteratur som på mange måter er forbilledlig: Selv om han ikke legger skjul på at han leser litteratur med sikte på å avdekke hvilken livsforståelse som finnes i den, er hans hensikt ikke å bruke den for å illustrere allerede etablerte poenger han måtte ha for lye å ville formidle til leseren. Snarere er han interessert i å lese forfattere som har en annen livsforståelse enn ham selv, med sikte på å se om dette kan ha noe for seg, eller eventuelt hvorfor ikke. Denne lesestrategien er forbilledlig både fordi den unngår å gjøre litteratur til rene eksempler, men også fordi den prinsipielt fremstår som radikalt åpen i forhold til de temaer som behandles.

//]]]]> //]]>

Et sted skriver Løgstrup også om hvordan vi får størst utbytte av å lese verker vi er uenige i og derfor er nødt til å fordype oss i, nettopp fordi vi ikke kan komme helskinnet fra møtet med dem uten å mobilisere alt vi har tenkt og opplevd (sml. Bugge, s. 14). Dermed bringer han til orde hvordan hermeneutisk erfaring alltid medfører både motstand og endring i forhold til hvor man var før man ble utsatt for erfaringen. Dette gjør at man i for eksempel Løgstrups analyser av Agnar Mykle eller D. H. Lawrence kan finne elementer til forståelse av det erotiske som fordyper fortolkningsmulighetene i deres forfatterskap og i deres beskrivelser av erotikken, uten at resultatet for Løgstrups vedkommende er at han fremstår som en moraliserende bedreviter – snarere tvert imot. Han leser med litteraturen for også å kunne bruke forfatterne mot dem selv, og resultatene er ofte både opplysende og overraskende.

Uten anstrøk av forkynnelse

Med Løgstrup står vi kort og godt overfor en kulturteolog i ordets beste betydning: En teolog som bruker sine kunnskaper og innsikter til å fortolke menneskelivet slik at det kan skape både gjenkjennelse og ny forståelse hos folk flest. Det skjer uten noe som helst anstrøk av forkynnelse, og uten at man blir avkrevd noen form for tro som en forutsetning for å kunne forstå ham og følge hans resonnementer. Bugge peker i sin bok på hvordan Løgstrup har en spesiell interesse for det universelle i kristendommen, og at det gjennom klarleggingen av denne allmenne horisonten som hører med til den, at det spesifikt kristne også kan bli profilert.

Det burde dermed være klart at Løgstrup som teolog også er filosof, og at hans måte å arbeide filosofisk på ofte passer som hånd i hanske til et engasjement med litteratur: Litteraturen kan nemlig sikre at en unngår fristelsen til å stille opp tilværelsen i etablerte skjemaer, den sikrer virkelighetsnærhet. Løgstrups nærmest unike plass i det 20. århundrets skandinaviske teologi er ikke minst sikret ved at den er så virkelighetsnær.

David Bugge

Løgstrup og litteraturen

452 sider

[Klim](#) 2009

For en nærmere innføring i sentrale deler av Løgstrups tenkning, se Svein Aage Christoffersens bok [Etikk, eksistens og modernitet. Innføring i Løgstrups tenkning](#).